

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів»

професійний обов'язковий освітній компонент
за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»
підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах на
2023-2024 навчальний рік.
Протокол від «08» серпня 2023 року
№ 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів»

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів» є система заходів, направлена на виправлення (нівелювання) основних симптомів посттравматичних стресових розладів за допомогою спеціальних методів психологічного впливу.

Навчальна дисципліна «Діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів» спрямована на засвоєння та опанування навичок надання психологічної допомоги у надзвичайних ситуаціях. Дисципліна забезпечує розуміння сутності психологічної травми, кризової події, посттравматичного стресового розладу, особливостей психодіагностики та методів психологічної корекції осіб з посттравматичними стресовими розладами, способів збереження психічного здоров'я. Вона сприяє розвитку умінь застосовувати техніки психологічної допомоги у кризових та екстремальних ситуаціях.

Знання з навчальної дисципліни «Діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів» формують компетентного конкурентоспроможного фахівця в галузі психології, що здатен вирішувати професійні завдання у наданні конкретної дієвої психологічної допомоги особам з посттравматичними стресовими розладами. Основними перевагами дисципліни є практична спрямованість та сприяння становленню всебічно розвинутої особистості як суб'єкта успішної професійної психологічної діяльності. Вивчення цієї дисципліни дає можливість здобувачу вищої освіти опанувати психологічні технології формування системи знань щодо особливостей поведінки людини в екстремальних ситуаціях, володіння основним арсеналом методів діагностики і корекції екстремальних та посттравматичних станів та основ надання психологічної допомоги людям в подоланні екстремальних психотравмуючих ситуацій, забезпечення на цій основі формування у здобувачів вищої освіти готовності до майбутньої професійної діяльності.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Селюкова Тетяна Василівна, викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах НУЦЗУ
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 434. Робочий номер телефону – (057) 707-34-74. Тел.моб. 067-57-44-607
E-mail	Selukova_tv@ukr.net
Наукові інтереси	Діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів у учасників АТО
Професійні	Професійні знання і значний досвід роботи з учасниками

здібності	АТО
Наукова діяльність за освітнім компонентом	https://scholar.google.com.ua/citations?user=TRbhFoIAAAAJ&hl=ru

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосереди з 15.00 до 16.00 он-лайн та електронною поштою Selukova_tv@ukr.net. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Метою викладання навчальної дисципліни «Діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів» є вивчення критеріїв та основних симптомів посттравматичних стресових розладів (ПТСР), теоретичних концепцій ПТСР, методик психологічної діагностики ПТСР, особливостей стресових реакцій у учасників бойових дій, основних принципів та методів надання психологічної допомоги при ПТСР жертвам насилля та особам з суїцидальною поведінкою, формування вмінь з психологічної підготовки у працівників ДСНСУ до дій в екстремальних ситуаціях

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	заочна
Статус дисципліни	обов'язкова професійна
Рік підготовки	1-й
Семестр	1-й
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	4
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	120
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	10
- практичні заняття (годин)	2
- семінарські заняття (годин)	-
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	108

- індивідуальні завдання (науково-дослідне)	-
- підсумковий контроль	Диференційований залік

Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного навчання необхідне опанування навчальними дисциплінами: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Основи психологічного консультування», «Психодіагностика», «Патологічна та клінічна психологія», «Основи психотерапії», «Екстремальна та кризова психологія», «Психологічний тренінг», «Психологія здоров'я», «Психологія особистості», «Психологія травмуючих ситуацій».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійної програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПР
Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	ПР 1
Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів	ПР 2
Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), проводити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.	ПР 5
Вирішувати фахові завдання в організації психологічного супроводу діяльності працівників в підрозділах сектору безпеки та оборони України.	ПР 12
Застосовувати психологічні засоби діагностики та подолання особистісно-професійних криз фахівців, які виконують діяльність в особливих та екстремальних умовах	ПР 14
Здійснювати систему заходів, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психічних станів, створення сприятливих умов, необхідних для забезпечення оптимального рівня готовності до професійної діяльності в підрозділах сектору безпеки та оборони України.	ПР 15
ПР 16. Організовувати процес надання психологічної допомоги персоналу в кризових та екстремальних ситуаціях.	ПР 16

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та спеціальні)	ЗК, СК
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ЗК 1
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ЗК 3
Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	ЗК 5
Здатність розробляти та управляти проектами.	ЗК 8
Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.	СК 2
Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.	СК 3
Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, реабілітаційну, консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.	СК 4
Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.	СК 6
Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.	СК 7
Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.	СК 10
Здатність здійснювати практичну і дослідницьку діяльність щодо ефективного вирішення завдань за призначенням у підрозділах сектору безпеки та оборони України.	СК 11
Здатність впливати на працівників та групу в звичайних, особливих і екстремальних умовах діяльності, усвідомлювати та змінювати психологічні стратегії впливу та захисту адекватно ситуації.	СК 12
Здатність застосовувати основні методи, прийоми, засоби для виявлення, корекції та профілактики кризових станів особистості, яка здійснює професійну діяльність в особливих умовах.	СК 13
Здатність здійснювати психопрофілактичну та психокорекційну роботу серед працівників різних підрозділів сектору безпеки та оборони України.	СК 14

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1.

Тема 1.1. Предмет та завдання дисципліни.

Тема 1.2. Психологічна реакція на травму.

Тема 1.3. Критерії діагностики та основні симптоми ПТСР (МКБ-10, DSM-IV).

Тема 1.4. Теоретичні моделі ПТСР. Чинники, що призводять до виникнення ПТСР. Індивідуальна вразливість.

Тема 1.5. Дисоціація і ПТСР. Особливості проявів ПТСР у дітей.

МОДУЛЬ 2.

Тема 2.1. Методики діагностики ПТСР.

Тема 2.2. Стратегії корекції ПТСР.

Тема 2.3. Групові методи психологічної корекції ПТСР.

Тема 2.4. Психологічне консультування та психокорекційна терапія учасників військових дій.

Тема 2.5. Робота з жертвами насилля.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
1 - й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1.	11	1	-		10	
Тема 1.2.	11	1	-		10	
Тема 1.3.	13	1	-		12	
Тема 1.4.	11	1	-		10	
Тема 1.5.	13	1	-		12	
Разом за модулем 1	59	5	-		54	
Модуль 2.						
Тема 2.1.	14	1	1		12	
Тема 2.2.	11	1	-		10	
Тема 2.3.	11	1	-		10	
Тема 2.4.	11	1	-		10	
Тема 2.5.	14	1	1		12	
Разом за модулем 2	61	5	2		54	

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Методики діагностики ПТСР.	1
2.	Робота з жертвами насилля.	1
	Разом	2

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, консультації, контрольні заходи, самостійна робота. Використовуються словесні (пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація, спостереження), практичні методи навчання. В процесі навчання задіюються технічні ресурси та відео метод.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: робота на лекціях, семінарських та практичних заняттях; реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень; диференційований залік.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок здобувачів з кожного освітнього компонента освітньої програми здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (диференційованого заліку).

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, індивідуальної самостійної роботи тощо. Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, умінь самостійно опрацювати тексти, ведення конспекту, проведення методик та оформлення протоколів.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Об'єктом оцінювання знань умінь та навичок здобувачів є програмний матеріал освітнього компонента, засвоєння якого перевіряється під час

контролю. Завданням підсумкового контролю (диференційований залік) є підсумкова перевірка глибини засвоєння здобувачем програмного матеріалу освітнього компонента, логіки та взаємозв'язків між окремими його розділами, здатності до творчого використання набутих знань; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту освітнього компонента.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальної роботи		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
I. Поточний контроль				
Модуль № 1, 2	лекції	5	2	10
	практичні заняття*	1	10	10
Індивідуальна самостійна робота				10
Разом за поточний контроль				30
II. Контрольна робота				30
III. Підсумковий контроль (диференційований залік)* Захист контрольних робіт				40
Разом за всі види навчальної роботи				100

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу), під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень (конспектування).

Оцінюється послідовність основних положень лекції, висновків, формулювань, узагальнень; позначання важливих думок, виділення ключових слів, термінів. Перевірка термінів, понять за допомогою словників, довідників з виписуванням тлумачень в зошит. Позначення питань, термінів, матеріалу, які викликають труднощі, пошук відповідей в рекомендованій літературі.

Нарахування балів за роботу на лекціях відбувається шляхом перевірки конспектів лекцій. При тому оцінюється: повнота, охайність і грамотність ведення конспекту. Наявність усіх компонентів роботи на лекції може бути оціненомаксимально в 2 бали.

*Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на **практичному занятті** (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):*

9-10 балів – здобувач активно працює протягом усього практичного заняття, дає повні відповіді на запитання викладача у відповідності з планом практичного заняття і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з даної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, робити самостійні узагальнення й висновки, правильно виконує навчальні завдання.

7-8 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. Здобувач активно працює протягом практичного заняття, виявив уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. Але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, правильно виконує навчальні завдання, допускаючи не більше 1-2 стилістичних та граматичних помилок.

5-6 балів – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені помилки. Здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє при розв'язку практичних завдань знання лекційного матеріалу, намагається аналізувати факти й події, робити висновки й розв'язувати задачі. Але на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається помилок при висвітленні теоретичного матеріалу або 3-4 логічних помилок при розв'язанні практичних задач.

3-4 бали – завдання виконане не в повному обсязі, відповідь не обґрунтована. Здобувач поверхнево оволодів суттю питань з даної теми, при розв'язку практичних завдань здобувач не володіє необхідним обсягом лекційного матеріалу, не намагається аналізувати факти й події, робити висновки; припускається грубих помилок при розв'язанні задач, виконав незначну частину завдань практичної роботи.

1-2 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені помилки. Здобувач виявив неспроможність використати лекційний матеріал для

розв'язку завдань практичного заняття, виконав завдання безсистемно, з грубими помилками, у здобувача відсутнє розуміння основної суті питань.

0 балів – завдання не виконане або у звіті допущені грубі помилки. Здобувач не володіє матеріалом, необхідним для розв'язку завдань практичного заняття, не розв'язав завдання практичного заняття, на додаткові запитання не дає правильну відповідь.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення роботи, самостійність виконання, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка складається з рекомендованих питань та завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Індивідуальна самостійна робота передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей та застосування набутих знань на практиці.

Викладач пропонує декілька рекомендованих тем з нижченаведеного переліку, які створюють умови більш поглибленого вивчення основного матеріалу, передбаченого програмою дисципліни.

Здобувачу вищої освіти необхідно самостійно виконати поглиблене дослідження: відповісти на запропоновані питання та виконати відповідні завдання. Результати дослідження оформити звітом у формі конспекту, есе, реферату або презентації.

Основними завданнями самостійної роботи слухачів є не тільки підготовка і виконання поточних навчальних завдань, а також самостійне вивчення окремих питань дисципліни. Самостійна робота також передбачає підготовку навчально-наукової доповіді (реферату) (обсягом 5-7 сторінок друкованого тексту) за однією з запропонованих нижче тем.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі; здобувач послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно виклав матеріал; продемонстрував здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, здійснив критичний огляд визначень різними авторами, наведених в різних джерелах; продемонстрував здатність робити логічні висновки та узагальнення; здатність висловлювати та аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; використав статистичні дані; продемонстрував знання підручників, посібників, вміння аналізувати наукову літературу. Використано ілюстративний матеріал, презентація. Список використаної наукової літератури нараховує не менше 8-

10 джерел та відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії. Здобувач продемонстрував вміння доповісти матеріал аудиторії, вільно ним володіє.

9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;

8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;

7 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;

здобувач послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно викладає матеріал; демонструє здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій; здійснює критичний огляд визначень різними авторами, наведених в різних джерелах; демонструє здатність робити логічні висновки та узагальнення; але не в повній мірі може аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; недостатньо використовує статистичні дані.

6 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;

5 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;

здобувач правильно викладає матеріал, здійснює частково порівняльний аналіз деяких теорій, концепцій, частково демонструє здатність робити висновки та узагальнення, але не аргументує власне ставлення до альтернативних поглядів на питання, не використовує фактичні та статистичні дані.

4 бали – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;

3 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;

при викладанні допущені неточності, або відсутня мінімально необхідна кількість висновків, недостатньо логічних та обґрунтованих пояснень, допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій. У матеріалах відсутні необхідні докази та аргументи. Або здобувач лише частково висвітлює тему. Зроблені висновки є помилковими. Реферат містить зайвий матеріал, що не відповідає змісту теми і свідчить про нездатність зрозуміти її зміст.

2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;

1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;

здобувач зовсім не висвітлює дискусійну тему або висвітлює її неправильно.

0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки,

показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

**Перелік рекомендованих тем для написання рефератів
(індивідуальна самостійна робота здобувачів вищої освіти):**

1. Життєвий світ та переживання критичних ситуацій.
2. Прояви страху людини та паніки в умовах надзвичайної ситуації.
3. Особливості виникнення афективно-шоккових реакцій людини у надзвичайних ситуаціях. Феномен "звуженої свідомості".
4. Психічна травма: поняття та класифікація.
5. Життєва криза особистості та її показники.
6. Статеві чинники переживання травмуючих ситуацій.
7. Психологія тероризму: причини виникнення та наслідки.
8. Посттравматичний стрес та його симптоми.
9. Характеристики дисоціативних станів при ПТСР. Флешбек-ефекти. Форми дисоціації.
10. Методи психодіагностики та корекції посттравматичного стресового розладу у дітей.
11. Суїцид як деструктивний спосіб виходу з кризової ситуації.
12. Психологія переживань людей, які перенесли самогубство близької людини.
13. Програма профілактики суїцидальної поведінки осіб різних вікових груп.
14. Алкоголізм як деструктивний вихід з кризової ситуації.
15. Синдром втрати: клінічні ознаки, особливості перебігу, психокорекція.
16. Гостре горе як синдром з психологічною і соматичною симптоматикою.
17. Основи психокорекції гострого горя.
18. Вікові особливості переживання гострого горя.
19. Психологічні наслідки насильства над жінками (домашнє, сексуальне).
20. Психологічні наслідки насильства у дітей та дорослих.
21. Переживання глобальних катастроф.
22. Психологічний стрес та синдром емоційного вигорання у спеціалістів ризиконебезпечних професій.
23. Напрямки психологічної допомоги в психотравмуючій ситуації.
24. Психологія самотності. Кризова самотність як фактор психологічного неблагополуччя.
25. Сигнали та форми демонстрації самотності.
26. Безробіття як психотравмуюча ситуація та як травма.
27. Синдром професійного вигорання.
28. Віра та її роль у стратегії подолання психотравмуючої ситуації.

29. Релігійні стратегії переживання травм.
30. Ставлення до смерті в психотравмуючій ситуації.
31. Невиліковна хвороба в координатах психологічного простору.
32. Прийоми саморегуляції психічного стану.
38. Психологічні особливості групової психокорекції ПТСР.
39. Ефективність застосування техніки «Когнітивне переструктурування».
40. Ефективність техніки «Створення розслаблюючих образів».
41. Ефективність застосування техніки «Локалізація тривоги».

Контрольна робота. Контрольна робота є складовою контролю роботи здобувачів вищої освіти, яка виконується у вигляді письмової роботи під час періоду самостійного навчання. Для отримання допуску до підсумкового контролю здобувач вищої освіти повинен виконати контрольну роботу, яка виконується у міжсесійний період та повинна бути подана для перевірки та рецензування викладачу. Здобувачі вищої освіти, контрольні роботи яких пройшли рецензування та зараховані, вважаються допущеними до складання екзамену з дисципліни. Оцінювання контрольної роботи здійснюється у відповідності до визначених критеріїв. У день складання диференційованого заліку контрольні роботи на рецензування не приймаються.

Загальні вимоги до оформлення контрольної роботи: написання українською мовою, чіткість побудови, логічна послідовність аргументації відповідей на завдання. Слід використовувати загальноприйнятну психологічну термінологію.

Контрольна робота оформляється на аркушах формату А4 без рамок, додержуючись таких розмірів полів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Текст і рисунки набираються на комп'ютері. При підготовці рукопису засобами текстового редактора Word рекомендується дотримуватися таких вимог: шрифт – Times New Roman, розмір 14; міжрядковий інтервал – 1; відступ – 1,25 см; вирівнювання тексту – за шириною. В таблицях та рисунках допускається використання шрифту розміром 12. Нумерація сторінок має бути наскрізною і подаватися арабськими цифрами зверху справа сторінки. Першою сторінкою є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації, але номер сторінки на ньому не ставлять.

Список використаних літературних джерел розміщується з нової сторінки у алфавітному порядку.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат).

Кожен варіант контрольної роботи складається з чотирьох питань. У

відповіді на поставленні питання здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт:

25-30 балів – вірно дані відповіді на чотири питання з дотриманням всіх вимог до виконання;

20-24 балів – в цілому розкриті чотири питання, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

15-19 балів – дані відповіді на три питання;

10-14 балів – дані відповіді на два питання

5-9 балів – дано відповідь на одне питання;

0-4 балів – відповідь відсутня або робота містить грубі помилки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт:

Питання до контрольної роботи за модулем 1 та 2

Перелік питань до контрольної роботи за модулем №1

1. Класифікація екстремальних ситуацій.
2. Екстрена психологічна допомога в екстремальних ситуаціях.
3. Техніки екстреної психологічної допомоги.
4. Психогенії в екстремальних ситуаціях.
5. Психологія тероризму (вибухи, захоплення заручників, психологічні портрети терориста і його жертви).
6. Стихійна масова поведінка людей в екстремальних ситуаціях.
7. Психологічний дебрифінг (фази дебрифінгу).
8. Надання першої медичної допомоги постраждалим в екстремальних ситуаціях.
9. Стрес, травматичний стрес і посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).
11. Діагностичні критерії ПТСР (згідно МКБ-10 і DSM-1V).
12. Типи ПТСР.
13. Характеристика психічних функцій при ПТСР.
13. Типи травматичних ситуацій.
14. Сімейний та інтерперсональний контекст.
15. Теоретичні моделі ПТСР.
16. Епідеміологія. Поширеність ПТСР серед популяції.
17. Індивідуальна вразливість і психологічні наслідки травми.
18. Умови, що впливають на розвиток ПТСР.
19. Роль захисних механізмів психіки в подоланні стресу.
20. Копінг-стратегії як основа стресостійкості.

21. Теорії, що пояснюють особисту схильність до виникнення травматичного стресу.
22. Значимі характеристики травматичні стресової події.
23. Коморбідні розлади при ПТСР.
24. Дисоціація і ПТСР.
25. Характеристика дисоціативних станів.
26. Роль дисоціації у подоланні психологічної травми.
27. Флешбек-ефекти.
28. Особливості проявів ПТСР у дітей.
29. Психологічна робота з дітьми в умовах травматичної кризи.
30. Правила реагування батьків на ознаки стресу в дітей.

Перелік питань до контрольної роботи за модулем №2.

1. Методи діагностики ПТСР.
2. Шкала для клінічної діагностики ПТСР.
3. Шкала оцінки впливу травматичної події.
4. Опитувальник вираженості психопатологічної симптоматики.
5. Опитувальник Бека для оцінки депресії.
6. Полуструктуроване інтерв'ю для оцінки травматичних переживань дітей.
7. Батьківська анкета для оцінки травматичних переживань дітей.
8. Шкала дисоціації.
9. Опитувальник перітравматичної дисоціації.
10. Опитувальник травматичного стресу для діагностики психологічних наслідків.
11. Шкала базових переконань.
12. Загальні підходи до психотерапії ПТСР.
13. Психотерапія емоційних травм за допомогою руху очей.
14. Когнітивно-поведінкова психотерапія.
15. Символ-драма (метод кататимного переживання образів).
16. Сімейна психотерапія.
17. Нейролінгвістичне програмування.
18. ПТСР у учасників військових дій.
19. Діагностика ПТСР у учасників військових дій.
20. Консультування і психотерапія учасників військових дій.
21. Тренінг по психофізіологічній і соціальній реадаптації учасників військових дій.
22. Домашнє (сімейне) насильство.
23. Травматичний синдром згвалтування.
24. Консультування жертв сімейного насильства.
25. Консультування жертв сексуального насильства.
26. Насильство над дітьми (емоційне, психологічне, сексуальне).

27. Насильство в школі.
28. Наслідки насильства у дітей.
29. Консультування дітей жертв насильства.
30. Групова психотерапія з дітьми.
31. Тренінг з дітьми, які пережили сексуальне насильство.
32. Суїцидальна поведінка і ПТСР.
33. Фактори суїцидального ризику.
34. Індикатори суїцидального ризику.
35. Консультування суїцидальних клієнтів.
36. Консультування уцілілих після самогубства.
37. Групова кризова психотерапія.
38. Реорієнтаційний тренінг.
39. Синдром втрати.
40. Горе втрати як процес. Стадії і завдання горя.
41. Консультування клієнта, котрий пережив втрату.
42. Тренінг «зцілення від горя».
43. Тренінг по короткостроковій позитивній терапії.
44. Синдром вигорання і вторинна травма.
45. Оцінка вторинної травматизації.
46. Робота з вторинної травмою.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі диференційованого заліку.

Передбачено рубіжні етапи контролю у формі усного опитування, перевірки конспектів, рефератів, контрольних робіт після завершення змістового модулю, а також якості виконання завдань самостійної роботи слухачів, тестування.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни проводиться у формі семестрового заліку за обсягом навчального матеріалу, визначеним робочою програмою, і в термін, встановлений розкладом. Здобувач вважається допущеним до семестрового заліку, якщо він виконав усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий семестровий контроль успішності здобувача проводиться у формі заліку і обчислюється шляхом додавання набраних здобувачем балів з поточного контролю, виконання індивідуальної самостійної роботи та захисту контрольної роботи.

Семестровий контроль у формі диференційованого заліку передбачає, що підсумкова оцінка з дисципліни визначається як сума оцінок по залікових модулях. Якщо слухач виконав і захистив всі види робіт, відвідував всі

лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій, та опрацьований додатковий навчальний матеріал, у вигляді самостійної роботи (реферат) та виконав контрольну роботу з дотриманням всіх вимог до виконання, але, за певних обставин, не зміг отримати відповідний його знанням підсумковий бал, йому надається можливість, з метою підвищення оцінки, відповісти на ряд питань з дисципліни, що вивчається, і таким чином підвищити свій бальний рейтинг.

Список питань до диференційованого заліку додається.

Слухачам, які не виконали навчальний план з дисципліни, викладач визначає для кожного з них обсяг додаткової роботи для вивчення цієї дисципліни і строк складання диференційованого заліку. Залік ці слухачі складають після повного виконання навчального плану з дисципліни після закінчення заліково-екзаменаційної сесії.

Перелік питань для підготовки до диференційованого заліку:

1. Класифікація екстремальних ситуацій.
2. Екстрена психологічна допомога в екстремальних ситуаціях.
3. Психологічний дебрифінг (фази дебрифінгу).
4. Стрес, травматичний стрес і посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).
5. Діагностичні критерії ПТСР (згідно МКБ-10 і DSM-1V).
6. Типи ПТСР
7. Теоретичні моделі ПТСР.
8. Індивідуальна вразливість і психологічні наслідки травми.
9. Умови, що впливають на розвиток ПТСР.
10. Дисоціація і ПТСР.
11. Методи діагностики ПТСР.
12. Загальні підходи до психотерапії ПТСР.
13. Когнітивно-поведінкова психотерапія ПТСР.
14. Символ-драма (метод кататимного переживання образів).
15. Сімейна психотерапія.
16. Нейролінгвістичне програмування при ПТСР.
17. ПТСР у учасників військових дій.
18. Адаптивні реакції у учасників бойових дій.
19. Дезадаптивні реакції у учасників бойових дій.
20. Діагностика ПТСР у учасників військових дій.
21. Консультування і психотерапія учасників військових дій.
22. Тренінг по психофізіологічній і соціальній реадaptaції учасників військових дій.
23. Домашнє (сімейне) насильство.
24. Травматичний синдром згвалтування.

25. Особливості протікання ПТСР у дітей.
26. Основні симптоми ПТСР у дітей різного віку.
27. Особливості емоційної симптоматики ПТСР у дітей.
28. Групова психотерапія з дітьми.
29. Суїцидальна поведінка і ПТСР.
30. Психологічний дебрифінг як метод надання психологічної допомоги при ПТСР.
31. Основні техніки арт-терапії при ПТСР.
32. Гешталь-терапія.
33. Кризове консультування як метод надання психологічної допомоги при ПТСР.
34. Прийоми та техніки консультування при ПТСР.
35. Групова кризова психотерапія.
36. Реорієнтаційний тренінг.
37. Синдром втрати.
38. Горе втрати як процес. Стадії і завдання горя.
39. Консультування клієнта, котрий пережив втрату.
40. Тренінг «зцілення від горя».
41. Тренінг по короткостроковій терапії
42. Психологічна підготовка особового складу до дій в екстремальних умовах.
43. Техніки регуляції психічного стану.

9. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
3. Під час заняття мобільними пристроями з навчальною метою дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.
4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.
1. Відпрацьовування здобувачами незасвоєних тем в індивідуальному порядку викладачеві у позааудиторний час.
5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту

допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %.

Рекомендовані джерела інформації

Література:

1. Ващенко І.В., Антонова О.Г. Конфлікт. Посттравматичний стрес: шляхи їх подолання. Навч. посіб. К.: Знання, 1998. 289 с.
2. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О. Тімченка. Харків: НУЦЗУ, 2007. 502 с.
3. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ніка-Центр, 2009. 580 с.
4. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: Підготовка психолога-практика : навчальний посібник / за ред. Т. Яценко. Київ : Вища школа, 2008. 342 с.
5. Михайлов Б.В., Чугунов В.В., Казакова С.Є. та ін. Посттравматичні стресові розлади: Навчальний посібник / Під заг. ред. проф. Б.В. Михайлова. Харків: ХМАПО, 2013. 224 с.
6. Профілактика посттравматичних стресових розладів: психологічні аспекти. Методичний посібник / Упор.: Д.Д. Романовська, О.В. Ілащук. Чернівці: Технодрук, 2014. 133 с.
7. Посттравматичні стресові розлади: діагностика, лікування, реабілітація: Методичні рекомендації / Волошин П.В., Шестопалова Л.Ф., Підкоритов В.С. та ін. Харків, 2002. 47 с.
8. Селюкова Т.В. Психологічна діагностика посттравматичних стресових розладів: курс лекцій. Харків.: НУЦЗ України, 2016. 54 с.
9. Трубицина Л.В. Процес травми. М.: Смысл; ЧеРо, 2005. 218 с.
10. Христенко В.Е. Психологія жертви: Учеб. пособие. Х., 2001. 256 с.
11. Шевченко О.Т. Психологія кризових станів: Навч. посібник. К.: Здоров'я, 2005. 120 с.
12. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції: Навч. Посібник. К.: Либідь, 1996. 264 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Електронна бібліотека НПН України – <http://lib.iitta.gov.ua>
3. Актуальні проблеми психології – <http://appspsychology.org.ua>

4. Актуальні питання сучасної психології –
http://library.sspu.sumy.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Aktualny_pitannya_suc.psi
hologii

5. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України –
<http://psychology-naes-ua.institute/>

6. Українська бібліотека – <http://ualib.com.ua/>

7. Психологія – <http://psyh.kiev.ua>

Розробник:

викладач

кафедри психології діяльності

в особливих умовах

Тетяна СЕЛЮКОВА